



Archeologienota

Sint-Martens-Latem, Deurle, Mortelstraat

Deel 1: Verslag van Resultaten

Titel

Archeologienota Sint-Martens-Latem, Deurle, Mortelstraat.

Auteur

P.L.M. Hazen

Erkende archeoloog

BAAC Vlaanderen bvba
OE/ERK/Archeoloog/2015/00020

BAAC-Projectnummer

2022-0519

Plaats en datum

Gent, 17 juni 2022

Reeks en nummer

BAAC Vlaanderen Rapport 2187
ISSN 2033-6896

Wettelijk depot

KBR

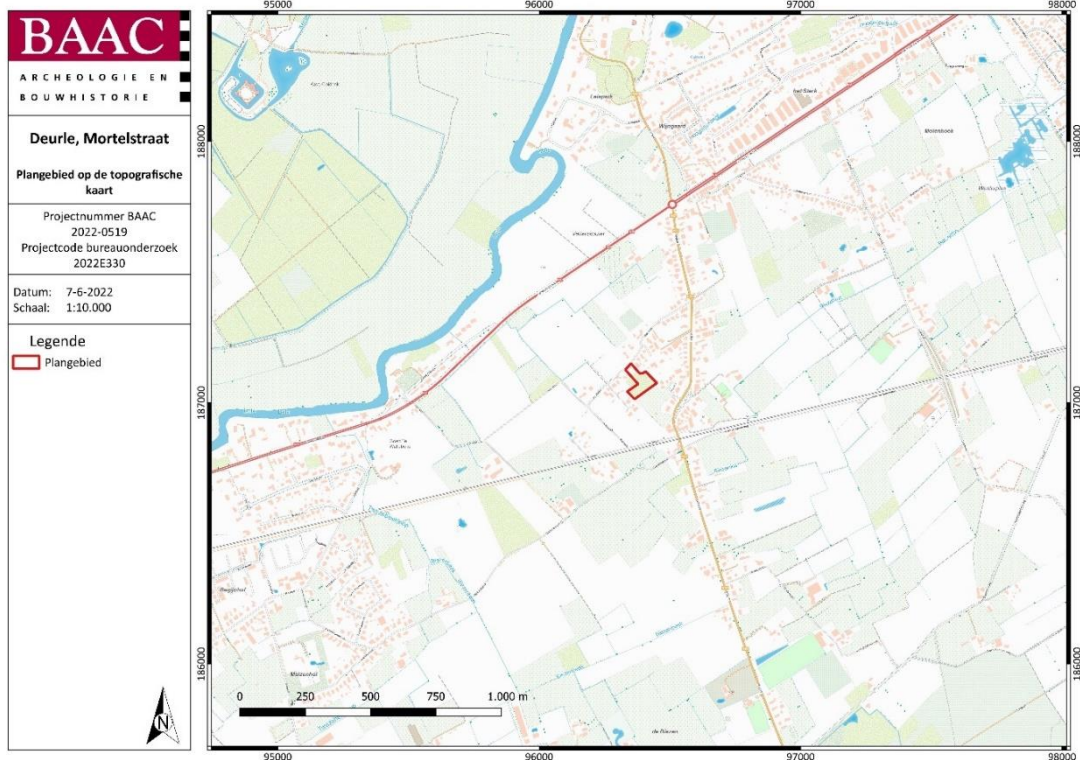
Inhoud

1	Beschrijvend gedeelte.....	1
1.1	Administratieve gegevens	1
1.2	Juridisch kader en onderzoektraject	3
1.3	Aanleiding	3
1.4	Huidige situatie en geplande werken	4
1.4.1	Huidige situatie	4
1.4.2	Geplande werken en bodemingrepen	4
1.5	Randvoorwaarden	5
2	Bureauonderzoek	6
2.1	Werkwijze en strategie	6
2.1.1	Onderzoeksdoelstelling	6
2.1.2	Onderzoeksvragen	6
2.1.3	Methoden en technieken	6
2.2	Assessment	8
2.2.1	Landschappelijk kader	8
2.2.2	Historisch kader	13
2.2.3	Cartografische bronnen	14
2.2.4	Orthofotografische bronnen	17
2.2.5	Archeologisch kader	17
2.3	Synthese onderzoeksresultaten	20
2.3.1	Datering en interpretatie onderzoeksterrein	20
2.3.2	Archeologische verwachting	20
2.3.3	Synthesepan	20
2.4	Besluit	22
2.4.1	Potentieel op kennisvermeerdering	22
2.4.2	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	22
2.4.3	Keuze onderzoeksmethode	22
2.4.4	Afbakening onderzoeksterrein	23
3	Samenvatting	25
4	Lijsten	26
4.1	Figurenlijst	26
4.2	Plannenlijst	26
4.3	Tabellenlijst	26
5	Bibliografie	27

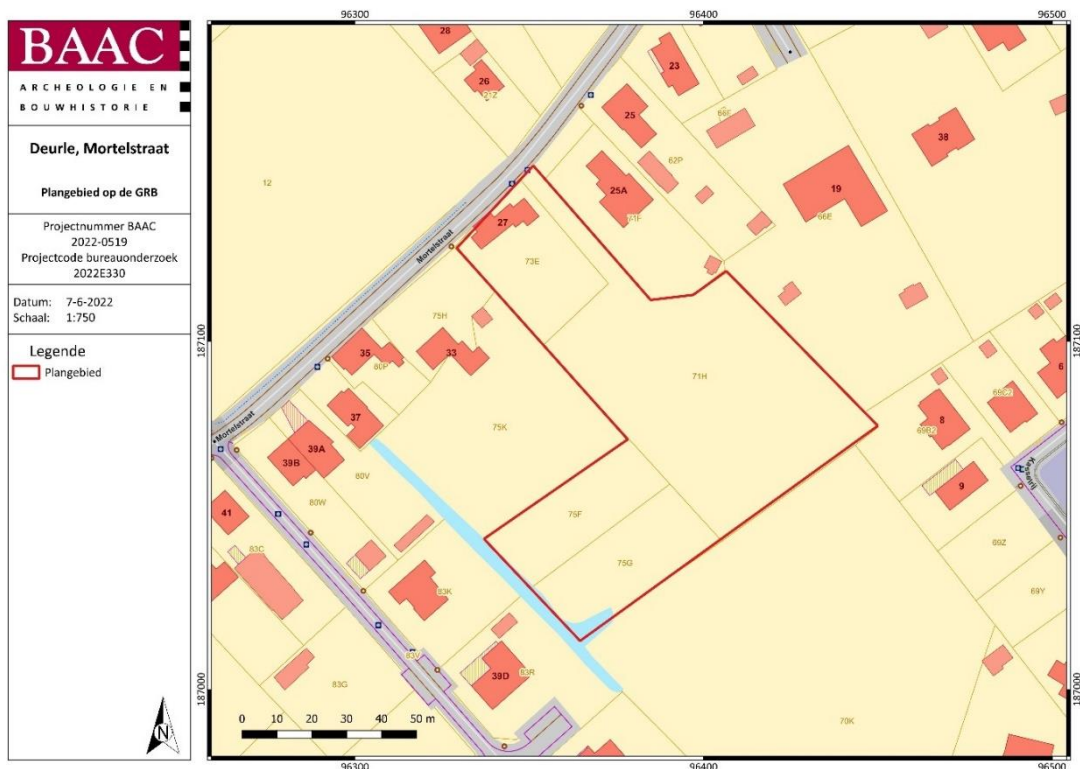
1 Beschrijvend gedeelte

1.1 Administratieve gegevens

Naam site	Sint-Martens-Latem, Deurle, Mortelstraat		
Ligging	Mortelstraat 27, Deurle, gemeente Sint-Martens-Latem, provincie Oost-Vlaanderen		
Kadaster	Sint-Martens-Latem, Afdeling 2/Deurle, Sectie B, Percelen 71H, 73E, 75F en G.		
Coördinaten	Noordwest:	x: 96329,1904	y: 187150,3584
	Noordoost:	x: 96449,9974	y: 187150,3584
	Zuidwest:	x: 96329,1904	y: 187013,9319
	Zuidoost:	x: 96449,9974	y: 187013,9319
Oppervlakte plangebied	7.080 m ²		
Oppervlakte geplande ingrepen	7.080 m ²		
Kartering gewestplan	0100 Woongebied		
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2022-0519		
Bureauonderzoek	Projectcode	2022E330	
	Erkende archeoloog	Peter Hazen (2015/00072)	
	Betrokken actoren	Peter Hazen (archeoloog)	
	Betrokken derden	nvt	



Plan 1: Plangebied op topografische kaart¹ (digitaal; 1:10.000; 07.06.2022)



Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB)² (digitaal; 1:250; 07.06.2022)

¹ AGIV 2022c

² AGIV 2022b

1.2 Juridisch kader en onderzoekstraject

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Het doel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen of, indien dit niet kan, het formuleren van maatregelen voor vervolgonderzoek waarbij het erfgoed *ex situ* wordt behouden.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen worden vernietigd, is een archeologisch onderzoek nodig. In eerste instantie wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het plangebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het plangebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het plangebied, kan het aangewezen zijn de gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren te onderzoeken middels een landschappelijk bodemonderzoek, een veldkartering en/of een geofysisch onderzoek. Deze onderzoeken maken alle deel uit van het **vooronderzoek zonder ingreep in de bodem**. Indien op basis van de resultaten van alle nodige facetten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem niet voldoende informatie verzameld kan worden om een onderbouwde uitspraak te doen aangaande de beslissing tot behoud *in situ*, vrijgave of opgraving van het terrein, moet in een volgende fase een vooronderzoek met ingreep in de bodem worden uitgevoerd.

Het doel van het eventueel **vooronderzoek met ingreep in de bodem** is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. De hiervoor aangewezen methoden zijn archeologische boringen, proefputten en/of proefsleuven. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om een eventuele site *in situ* te behouden of, indien dit niet kan, het opstellen van een programma van maatregelen voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen) in de vorm van een opgraving. Het vooronderzoek is uitgevoerd conform de Code van Goede Praktijk 4.0.

1.3 Aanleiding

Naar aanleiding van een aanvraag bij een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgemaakt. Op het terrein zal door de initiatiefnemer een nieuwbouw gerealiseerd worden. De geplande werken impliceren aanzienlijke bodemingrepen (waaronder de aanleg van wegenis, wooneenheden en de aanplant van bomen) die qua omvang een directe bedreiging kunnen betekenen voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed. Eens het archeologisch bodemarchief aangetast of vernield wordt, betekent dit een onomkeerbaar informatieverlies.

De totale oppervlakte van het plangebied *Sint-Martens-Latem, Deurle, Mortelstraat* bedraagt ca. 7.080 m². Het plangebied valt buiten een beschermde archeologische site, ligt niet in een archeologisch vastgestelde zone en komt niet voor op de kaart met gebieden waarin geen archeologische waarden (meer) te verwachten zijn (GGA, gebieden geen archeologie).³ Daarnaast

³ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2022a

werden voor het plangebied en de directe omgeving geen waarden voor ‘beschermd onroerend erfgoed’ opgenomen in het Geoportaal.

Aangezien het plangebied in woongebied ligt, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen, waarop de vergunning betrekking heeft 7.080 m² bedraagt en de totale oppervlakte van de bodemingreep 3.000 m² of meer bedraagt, is volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 een archeologienota vereist. Deze archeologienota, waarvan akte genomen door het agentschap Onroerend Erfgoed, wordt bij de omgevingsvergunningsaanvraag gevoegd.

1.4 Huidige situatie en geplande werken

1.4.1 Huidige situatie

Op heden is er langs de Mortelstraat een woning aanwezig. Het is niet bekend of dit gebouw onderkelderd is. Op de rest van het terrein staan bomen. De directe omgeving wordt getypeerd door lintbebouwing. Het plangebied situeert zich ten zuidwesten van de dorpskern van Deurle.

1.4.2 Geplande werken en bodemingrepen

De opdrachtgever plant op het terrein een verkaveling. De vier percelen worden opgesplitst in diverse bouwloten. De verkaveling is opgevat als een inbreiding bij de bestaande bebouwing.

Aangezien het om een verkavelingsaanvraag gaat, wordt uitgegaan van een volledige versterking van het terrein binnen de contour van de verkaveling en is er bijgevolg een impact op het bodemarchief. De interne indeling van de verkaveling heeft geen invloed op deze impactanalyse.



Figuur 1: Bovenaanzicht van de toekomstige inplanting⁴

⁴ Plan aangebracht door initiatiefnemer.

1.5 Randvoorwaarden

De huidige archeologienota is opgesteld in het kader van de aanvraag van een verkavelingsvergunning. Er is op dit moment nog geen duidelijkheid of deze vergunning verkregen gaat worden en of de terreinen aangekocht gaan worden. Daarom zijn er op dit moment nog geen bijkomende financiële inspanningen gewenst en is het dus economisch nog niet wenselijk om aanvullend vooronderzoek in regulier traject uit te voeren.

Daarnaast dient de aanwezige bebouwing nog gesloopt te worden en dient een selectie van bomen nog gekapt te worden. In dit stadium beschikt de opdrachtgever nog niet over een sloop- en kapvergunning. Daarmee is het nu onmogelijk om aanvullend vooronderzoek uit te voeren.

Omwille van deze redenen betreft het hier een archeologienota met uitgesteld vooronderzoek. Dit houdt in dat het vervolgonderzoek zoals gesteld in het programma van maatregelen op een later tijdstip, na het in eigendom komen van de terreinen, de sloop van het gebouw en de kap van diverse bomen uitgevoerd dient te worden.

2 Bureauonderzoek

2.1 Werkwijze en strategie

2.1.1 Onderzoeksdoelstelling

Een bureauonderzoek kadert binnen een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem. Het archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek, het vaststellen van de aan- of afwezigheid van een archeologische vindplaats, zonder de mogelijk aanwezige archeologische resten wezenlijk aan te tasten. Het bureauonderzoek bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem door de studie van gekende of ontsloten informatiebronnen.

2.1.2 Onderzoeksvragen

Volgende onderzoeksvragen zullen in dit bureauonderzoek behandeld worden:

- Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens en welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Is er via archeologisch onderzoek of waarnemingen op aanpalende of nabijgelegen percelen reeds info beschikbaar over de dikte en de opbouw van het aanwezige bodemarchief?
- Zijn er archeologische waarden aanwezig binnen het onderzoeksterrein?

Indien er archeologische waarden aanwezig zijn binnen het onderzoeksterrein:

- Wat is de aard van deze waarden?
- Wat is de impact van de geplande bodemingrepen op deze waarden?

2.1.3 Methoden en technieken

Het doel van het bureauonderzoek is de formulering van een archeologische verwachting van de onderzoekslocatie. Deze verwachting wordt opgesteld op basis van gekende landschappelijke, geologische, archeologische, historische en geografische bronnen.

Een eerste stap bij het formuleren van een archeologische verwachting voor de onderzoekslocatie is deze te situeren binnen een breder landschappelijk kader. Hierbij wordt beroep gedaan op de gekende geografische en geologische bronnen en kaarten.

Administratieve en geografische kaarten:

- GRB/kadasterkaart
- Topografische kaart
- Orthofoto
- Digitaal hoogtemodel
- Tertiairgeologische kaart
- Quartairgeologische kaart

- Bodemkaart

De basis van de desktopstudie bestaat verder uit een historische studie van de onderzoekslocatie en zijn directe omgeving. Hierbij wordt de gekende archeologische en historische vakliteratuur over de onmiddellijke omgeving van het plangebied geconsulteerd.

Een bijkomende belangrijke bron van informatie is het historisch kaartmateriaal. Op basis van deze oude kaarten kan een beeld worden gegeven van de evolutie van de bebouwing in het plangebied door de eeuwen heen, maar met dien verstande dat de draad slechts kan opgepikt worden vanaf het moment dat de eerste kaarten voor het gebied verschenen. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op deze kaarten geen garantie dat er niets geweest is. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijke bouwwerken zoals stadsomwallingen, kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er geen of weinig aandacht voor de burgerlijke architectuur. Het was vaak niet de bedoeling om de huizen in detail of juist weer te geven. Pas vanaf de 19^e eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kadasterkaarten. Een concrete huisgeschiedenis is uit het cartografisch materiaal alleen niet af te leiden. De kaarten kunnen wel ondersteunend werken.

Volgende historische kaarten werden opgezocht en geanalyseerd:

- CAI-kaart
- Villaretkaart
- Ferrariskaart
- Atlas der Buurtwegen
- Poppkaart
- Vandermaelenkaart

Er werden geen externe specialisten betrokken bij dit onderzoek en geen wetenschappelijke advisering ingewonnen bij derden.

2.2 Assessment

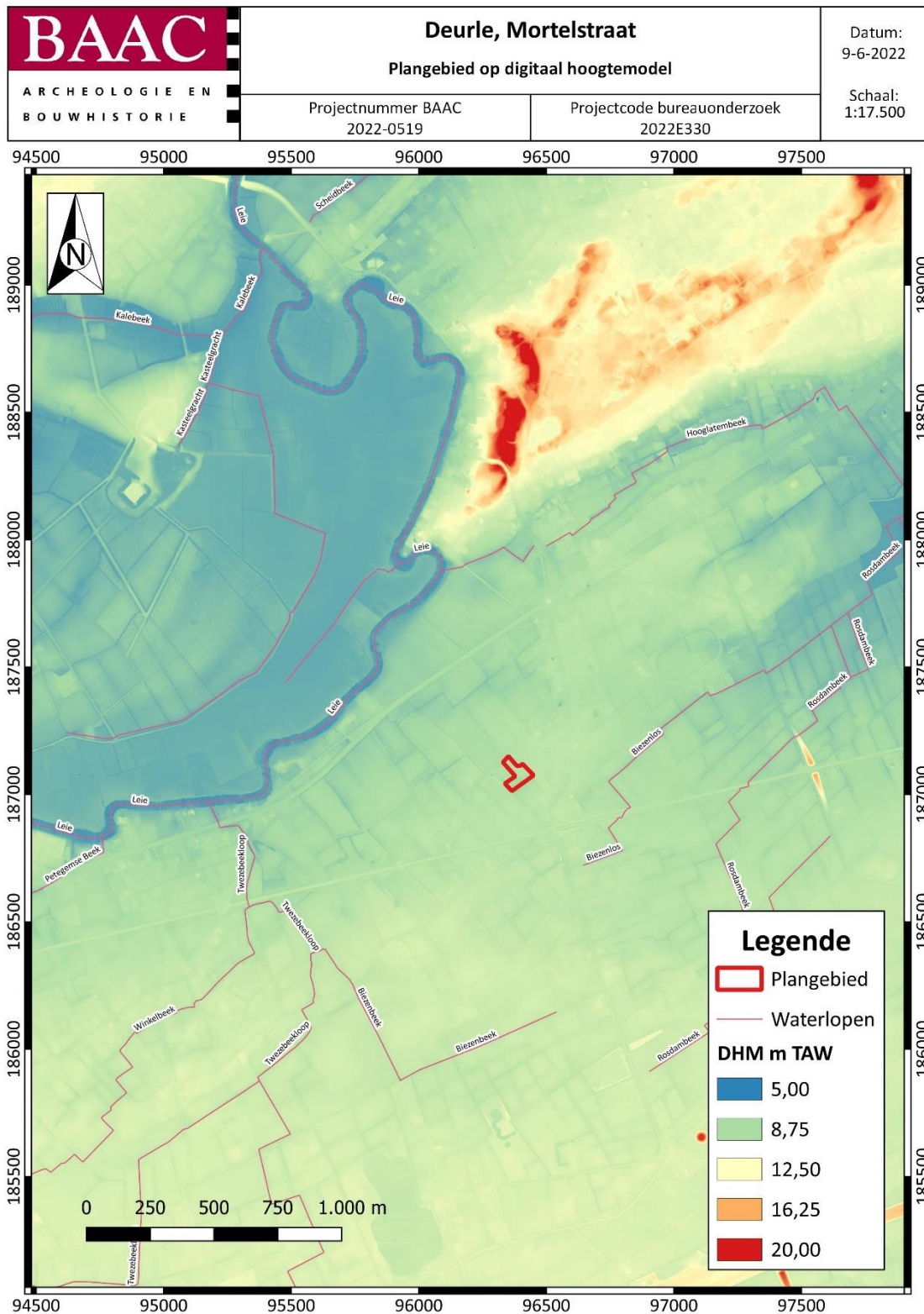
In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de beschikbare kennis inzake bodemkunde, geomorfologie, historie, cartografie en archeologie met betrekking tot het plangebied en omgeving. Deze informatie vormt de basis voor de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied.

2.2.1 Landschappelijk kader

Topografische situering

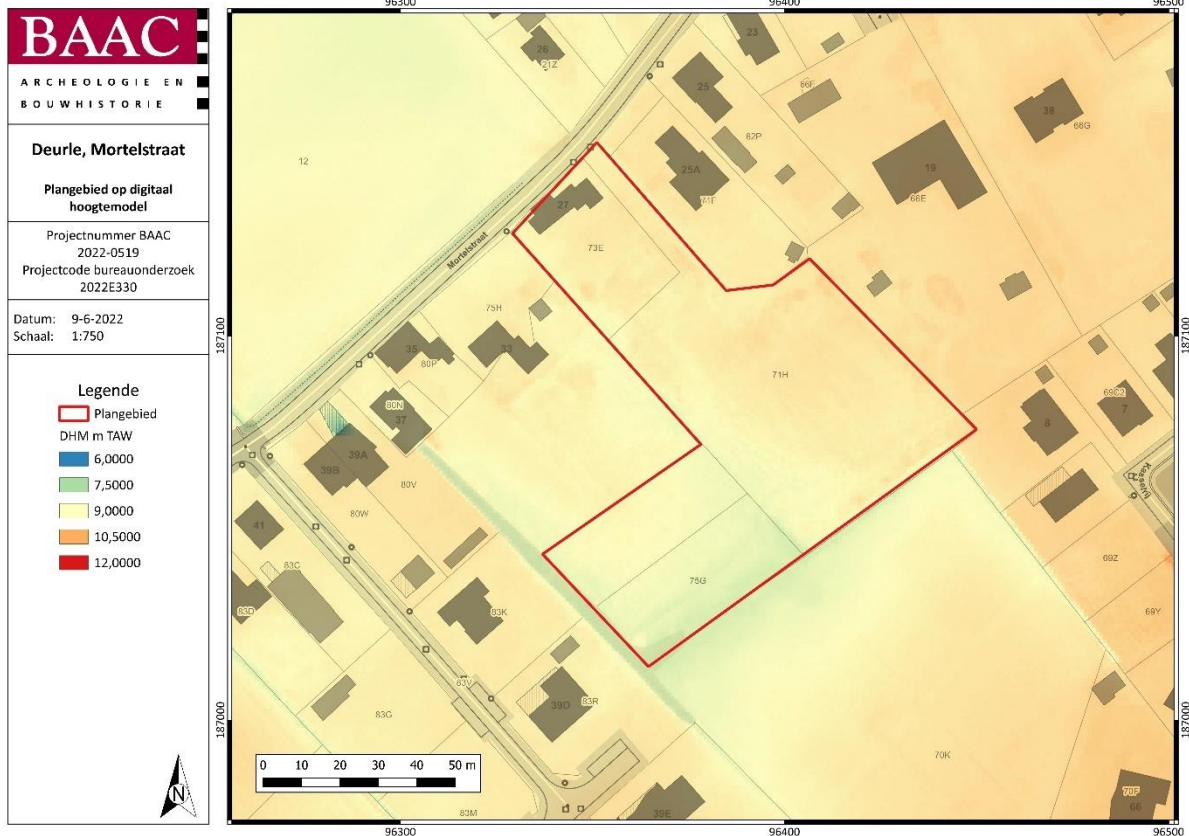
De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op plan 1 en 2. Het plangebied Deurle, Mortelstraat situeert zich in een landelijke omgeving ten zuidwesten van de dorpskern van Deurle. Het terrein wordt begrensd door de Mortelstraat in het noorden en de bebouwing langs deze straat in het westen en oosten. In het zuiden sluit het plangebied aan op een landbouwareaal.

De omgeving rond het projectgebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen de + 8,9 en 9,5 m TAW. De Leie situeert zich op ongeveer 600 m ten noorden van het plangebied. De waterloop de Biezenlos ligt ongeveer 350 m ten zuidoosten van het terrein.



Plan 3: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM)⁵ met waterwegen (digitaal; 1:1; 09.06.2022)

⁵ AGIV 2022a



Plan 4: Plangebied op het DHM⁶ (digitaal; 1:1; 09.06.2022)

Landschappelijke situering

Landschappelijk gezien is Sint-Martens-Latem gelegen in de zandstreek binnen de Vlaamse Vallei en aan de rechteroever van de Leie.⁷ Het projectgebied bevindt zich ten zuiden van een grote stuifduin die zich heeft gevormd tijdens het holoceen. Op enige afstand ten noordwesten situeert zich de rand van het alluvium van de Leie. Deze zandgronden op de rand van hoger gelegen terrein en in de nabijheid van de uitgestrekte Leievallei moet een beduidende aantrekkingskracht gehad hebben op gemeenschappen jager-verzamelaars in de omgeving.

Paleogeen en neogeen (tertiair)

In de diepere ondergrond van het projectgebied bevinden zich afzettingen van de Formatie van Tielt. De Formatie van Tielt bestaat uit een fijn zandig en zandig marien sediment. Het oudste lid is het Lid van Kortemark en bestaat uit horizontaal gelamineerd fijn zandig grof silt en kleig-siltig zeer fijn zand. Het is afgezet in de overgangszone tussen de buitenkust en de open-shelf.

In de zuidoostelijke hoek van het projectgebied bevinden zich afzettingen van de Formatie van Kortrijk. Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het vroeg-eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Monthéribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Laatstgenoemde is in de zuidoostelijke hoek van

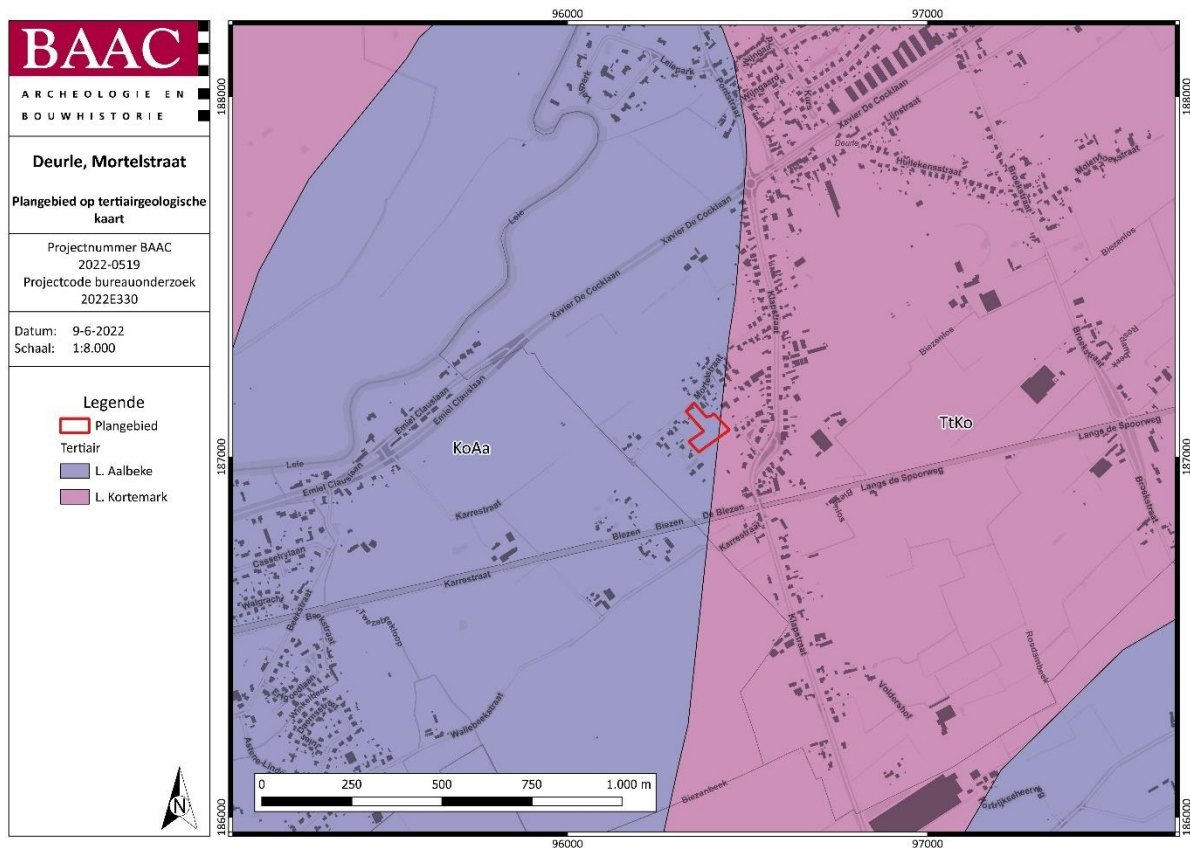
⁶ AGIV 2022a

⁷ DE MOOR & MOSTAERT 1993

het projectgebied aanwezig. Het Lid van Aalbeke is een fijnsiltige homogene klei, afgezet in een rustig open-shelf milieu. Het manifesteert zich vaak als een grijze plastische klei die soms fossielen, zandsteenconcreties en laagjes grijs zand bevat. Deze klei wordt uitgebaat voor vervaardiging van bakstenen, dakpannen en siertegels.

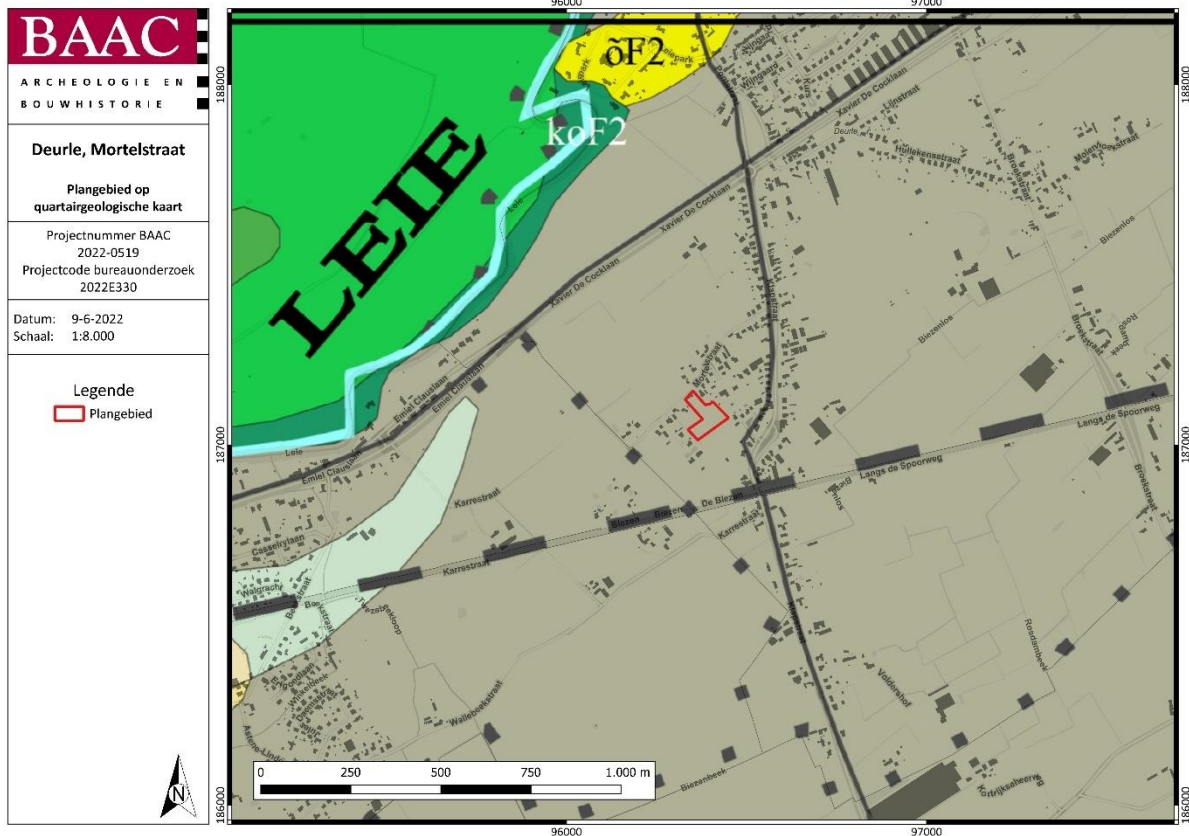
Quartair

Op de quartairgeologische kaart 1:50.000 is het plangebied gekarteerd als quartair type 3. De beschrijving van de verschillende lithologische eenheden hieronder gebeurt van boven naar onder, of van jong naar oud. Het type bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het weichseliaan gevolgd door een eolische afzetting van het weichseliaan tot mogelijk vroeg-holocene (zandleem tot leem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen bevatten van het quartair.



Plan 5: Plangebied op de tertiairgeologische kaart⁸ (digitaal; 1:50.000; 09.06.2022)

⁸ DOV VLAANDEREN 2022b



Plan 6: Plangebied op de quartairgeologische kaart 1:50.000° (digitaal; 1:50.000; 09.06.2022)

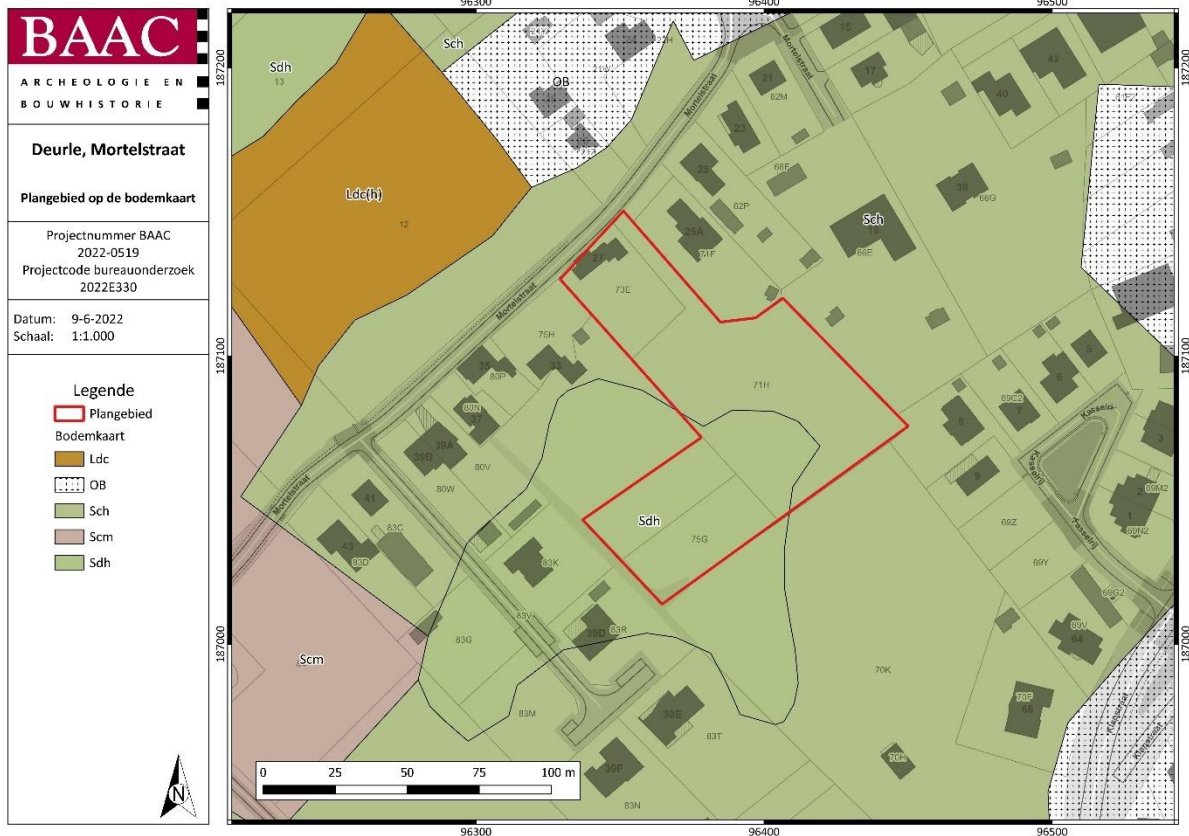
Bodem

Op de bodemkaart van Vlaanderen is de bodem in het zuidwestelijk deel van het plangebied gekarteerd als Sdh-bodem. Dit bodemtype is een matig natte, lemige zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont. Het is een postpodzol met een bouwlaag die goed humeus is, gehomogeniseerd en ca. 30-50 cm dik. De podzol B is deels door oplossingsverschijnselen maar grotendeels door het uitdelven en afvoeren van het verharde benedendeel bijna volledig verdwenen. Roestverschijnselen beginnen tussen 40 en 60 cm en zijn soms moeilijk waarneembaar in de podzol B.

De zone met een Sdh-bodem wordt vrijwel volledig omringd door een zone met een Sch-bodem, waarin zich ook de rest van het projectgebied bevindt. Het bodemtype Sch is een matig droge, lemige zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont. Het is een postpodzol waarbij een uniforme en homogene Ap horizont minstens 30 cm dik is en donkergrijs van kleur. Daaronder komen resten van de verbrokkelde podzol B voor die overgaan in een sterk gevlekte verbrokkelde textuur B waarin roestverschijnselen voorkomen tussen 60 en 90 cm.

Bodemtype Sch wordt ingedeeld als *Terric Anthrosols*. Deze bodems zijn eeuwenlang aangerijkt met organische stof zoals met plaggen of strooisel uit moerasbossen in de Kempen, met teelaarde in het land van Waas waardoor bolle akkers zijn ontstaan, of stadsmest rond stedelijke centra. Typisch hebben deze bodems zwarte humusrijke horizonten van meer dan 50 cm. *Terric* verwijst naar een oppervlaktehorizont gevormd door het aanbrengen van verschillend grondmateriaal over de eeuwen heen. Dit kan met aarde aangerijkte mest zijn, stadsafval, modder, kustzand. De basenverzadiging van deze horizont is hoog.

⁹ DOV VLAANDEREN 2022c



Plan 7: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen¹⁰ (digitaal; 1:20.000; 09.06.2022)

2.2.2 Historisch kader

Archeologische sporen wijzen op vroege menselijke aanwezigheid in Deurle. Getuigen hiervan zijn vondsten uit de steentijd, late ijzertijd en de Romeinse periode. Er zijn tevens vindplaatsen gekend die menselijke aanwezigheid indiceren in de vroege middeleeuwen (zie: CAI). Deurle is een deelgemeente van Sint-Martens-Latem. De oudste vermelding van Latem zou dateren in 823-824, naar een kopie van 941. Het ontstaan moet echter in de 6de tot 8ste eeuw te zoeken zijn, zoals andere toponiemen op -haim. De oudste vermelding van Deurle dateert uit 1114. Bestuurlijk ressorteerde Deurle onder een aantal heerlijkheden waarvan de heerlijkheid Nevele en de heerlijkheid 's Graven Hazele de belangrijkste waren. De zetels van deze lenen zijn historisch-cartografisch merkbaar als omwalde sites met hoeves of kasteeltjes. Archeologische sporen van laatmiddeleeuwse hoevebouw duiden op het rurale karakter van het gebied gedurende de late middeleeuwen. Deurle had gedurende de vroegmoderne periode vaak te lijden onder oorlogsgeweld. In 1578 richtten de Walen, na hun inname van Menen, veel schade aan in Latem en de omliggende dorpen. Van 1635 tot 1648 woedde de gezamenlijke oorlog van de Verenigde Provinciën en Frankrijk tegen Spanje, waarbij de dorpen rondom Gent werden uitgebuit door zowel vijandelijke als hulp biedende troepen. Gedurende de tweede helft van de 17de eeuw werd de landbouw in Deurle zwaar geteisterd door de passage van Franse armee onder Lodewijk XIV. Deurle is tot de 20ste eeuw voornamelijk een landbouwdorp gebleven. De bevolkingstoename kwam op gang aan het begin van de 20ste eeuw en zette zich voort na de Tweede Wereldoorlog. Thans is Deurle een woongemeente met villawijken.¹¹

¹⁰ DOV VLAANDEREN 2022a

¹¹ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2022

2.2.3 Cartografische bronnen

Frickx (1744)

Op de Frickxkaart¹² (Plan 8) zijn in de directe omgeving een behoorlijk aantal sites met walgracht zichtbaar, waaronder het Goed te Wallebeke, dat iets ten westen van het plangebied ligt. Ter hoogte van het plangebied zelf is niets ingetekend.

Ferraris (1771-1778)

Op de Ferrariskaart¹³ (Plan 9) is te zien dat de Mortelstraat al aanwezig is. Het plangebied lijkt zich deels te situeren op een perceel waarop ook bebouwing aanwezig is. Het gaat om twee gebouwen, die zich vermoedelijk ten westen van het plangebied bevinden. Binnen het projectgebied is enkel akkerland aanwezig.

Vandermaelen (1846-1854)

Ter hoogte van het plangebied wordt op de Vandermaelenkaart¹⁴ (Plan 10) voor het eerst bebouwing afgebeeld. Het situeert zich direct langs de Mortelstraat, al is de exacte vorm en oriëntatie nog niet te bepalen. Mogelijk zijn nog enkele kleinere structuren op het achtererf aanwezig.

Atlas der Buurtwegen (1843-1845)

Ook op de Atlas der Buurtwegen¹⁵ (Plan 11) is zichtbaar dat er een gebouw aanwezig is binnen het projectgebied. Het rechthoekige gebouw ligt direct langs en parallel aan de Mortelstraat en kent twee kleinere achtererven. Verder is het projectgebied nog steeds ingericht als akkerland.

Popp (1842-1879)

De Poppkaarten¹⁶ tonen geen veranderingen ten opzichte van de Atlas der Buurtwegen.

¹² GEOPUNT 2022f

¹³ KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË 2020

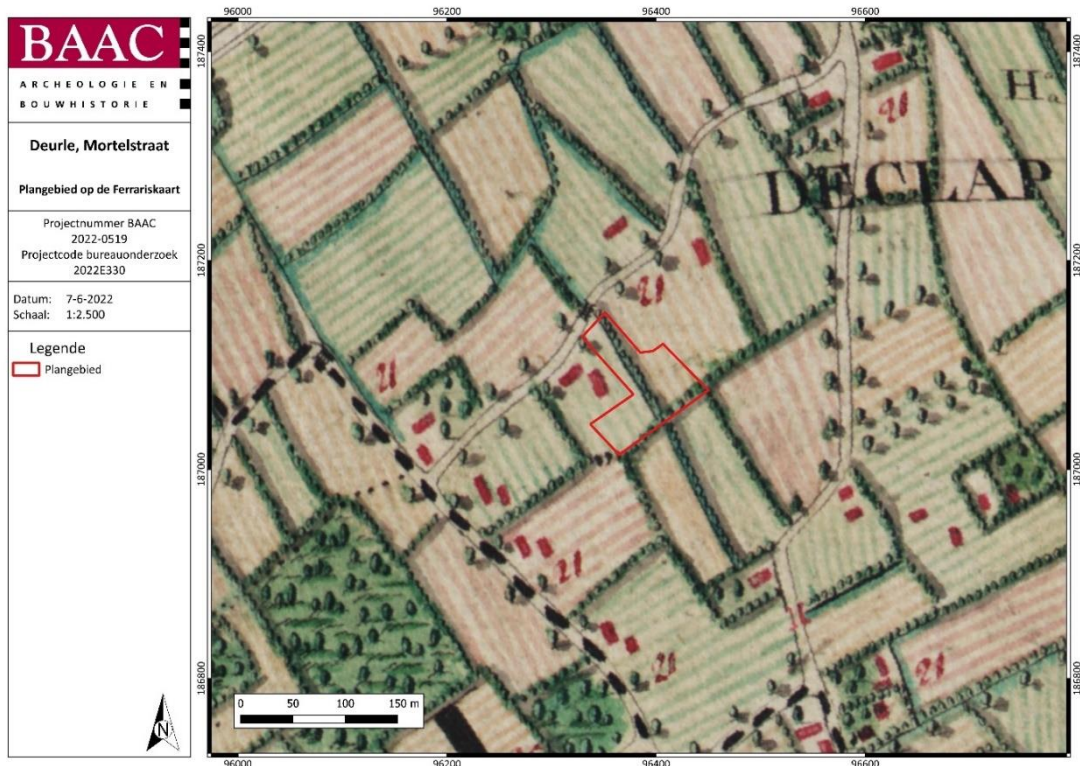
¹⁴ GEOPUNT 2022h

¹⁵ GEOPUNT 2022g

¹⁶ KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË 2020



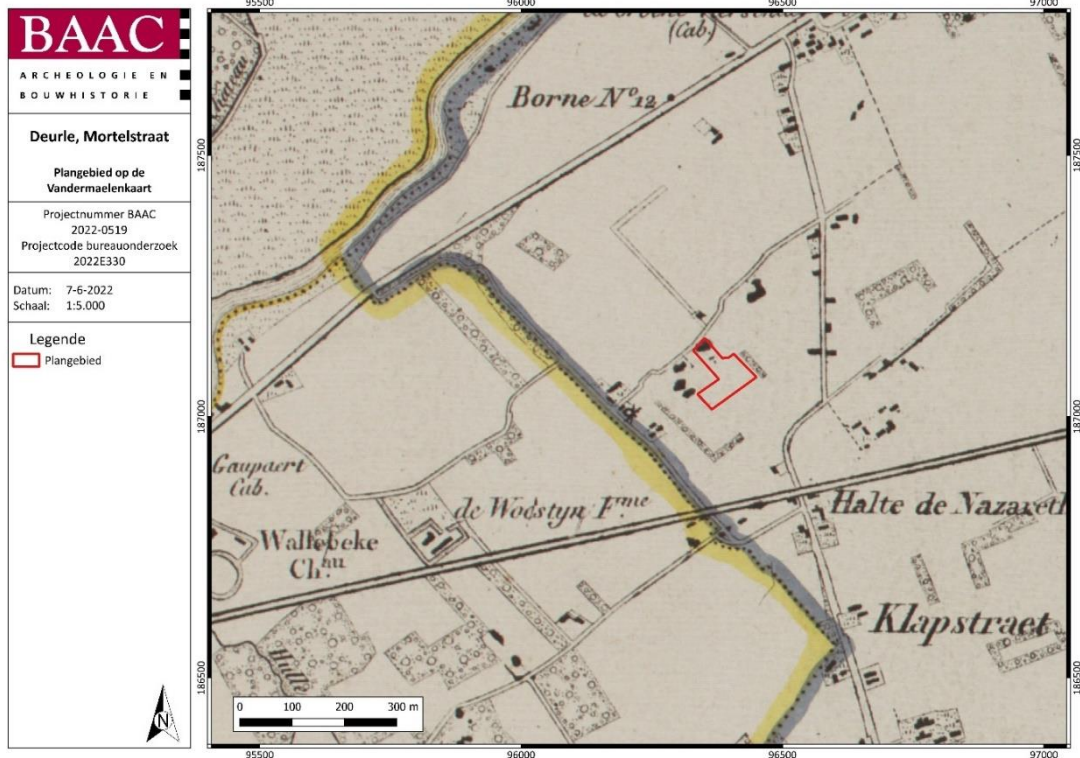
Plan 8: Plangebied op de Frickx-kaart¹⁷ (analoog; onbekend; 09.06.2022)



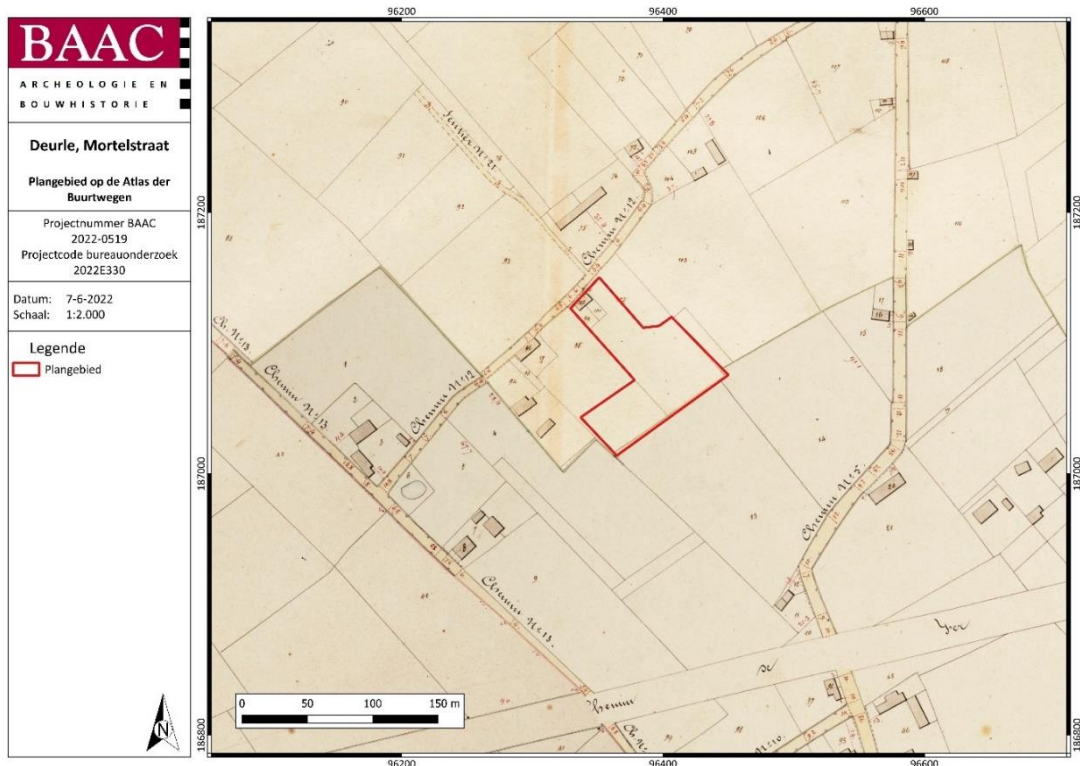
Plan 9: Plangebied op de Ferrariskaart¹⁸ (analoog; 1:25.000; 07.06.2022)

¹⁷ GEOPUNT 2022d

¹⁸ GEOPUNT 2022c



Plan 10: Plangebied op de Vandermaelenkaart¹⁹ (analoog; 1:20.000; 07.06.2022)



Plan 11: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen²⁰ (analoog; 1:2.500; 07.06.2022)

¹⁹ GEOPUNT 2022e

²⁰ GEOPUNT 2022b

2.2.4 Orthofotografische bronnen

Op de orthofotografische bronnen zijn tot aan de overgang naar de 21^{ste} eeuw geen grootschalige veranderingen binnen het projectgebied zichtbaar ten opzichte van het historisch kaartmateriaal. Vanaf ongeveer 2008 worden de akkers achter de bebouwing ingericht als tuinzone met veel bomen, een situatie die tot op heden niet meer gewijzigd is.

2.2.5 Archeologisch kader

Centrale Archeologische Inventaris

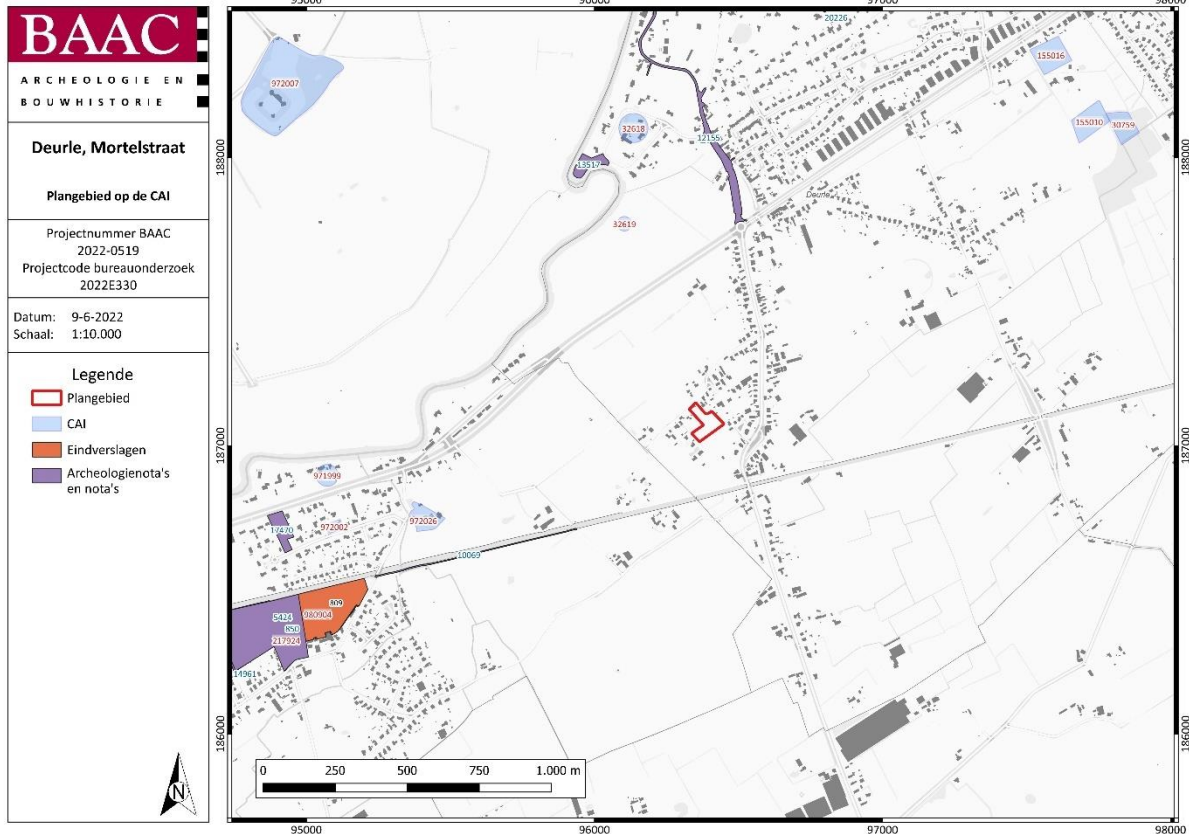
De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Dit overheidsinstrument helpt een inschatting maken over het archeologisch potentieel van het plangebied. Voor het plangebied zelf aan de Mortelstraat zijn geen archeologische waarden gekend (Plan 12).²¹ Voor het bureauonderzoek zijn de meldingen op de rechteroever van de Leie meegenomen. Rondom het projectgebied zijn de volgende meldingen gekend (Tabel 1):

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.²²

CAI-NUMMER	OMSCHRIJVING
32619	VETTERSKOUTER / VELDKARTERING - 1981 / LOSSE VONDSTEN / IJZERTIJD EN ROMEINSE PERIODE
972026	GOED TE WALLEBEKE / SITE MET WALGRACHT / LATE MIDDELEEUWEN
32618	KASTEEL DEURLE / NIEUWE TIJD – TOEVALSVONDST – 1850 / ROMEINSE PERIODE / CREMATIEGRAF
155010	KORTRIJKSESTEENWEG / VELDKARTERING - 1980 / LOSSE VONDSTEN / STEENTIJD
155016	KORTRIJKSESTEENWEG / VELDKARTERING - 1980 / LOSSE VONDSTEN / STEENTIJD
30759	HOOGLETEMBEEK-DEPRESSIE / VELDKARTERING -1980 / LOSSE VONDSTEN / NIEUWE TIJD
971999	EMIEL CLAUSLAAN / TOEVALSVONDST - 1982 / LATE MIDDELEEUWEN / U-VORMIGE GRACHT
972002	CASSELRIJLAAN / TOEVALSVONDST – 1978 / ROMEINSE PERIODE / BRANDRESTENGRAVEN

²¹ CAI 2022

²² CAI 2022



Plan 12: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart²³ (digitaal; 1:1; 09.06.2022)

Op ongeveer 900 m richting het westen ligt CAI locatie 972026 het zogenoemde "Goed te Wallebeke", zetel van de vanouds bekende heerlijkheid van Wallebeke, reeds vermeld in de 13de eeuw en eigendom van de gelijknamige familie tot 1528.²⁴ Volgens het landboek van 1760 was het in die periode een omgrachte hoeve, ook Tempelhof genoemd, in de vorm van een driehoekig perceel met in het zuidoosten een aansluitende motte, oorspronkelijk met herenverblijf. Het grootste deel van de omgrachting en dreven, in zuidelijke richting tot de Wallebeekstraat en in noordelijke richting tot de baan Gent-Kortrijk, is verdwenen. De gracht is gedempt. Een tweede laatmiddeleeuwse vindplaats (CAI 971999) bevindt zich net iets westelijker, ter hoogte van de Emiel Clauslaan te Astene. Het gaat om een toevallsvondst van een laatmiddeleeuwse u-vormige gracht.²⁵

Iets zuidelijker, aan de Casselrijlaan, werden bij een andere toevallsvondst twee brandrestengraven uit de Romeinse periode aangetroffen.²⁶ De vinders noemen deze graven typisch voor de Scheldevallei, met enkele bijgaven van aardewerk en sieraden. Ze verwachten ter plaatse een grafveld uit de Romeinse periode maar dat kon nog niet worden geverifieerd.

De CAI locatie 32619 op ongeveer 700 m ten noorden van het projectgebied betreft een vondstlocatie van een veldkartering uitgevoerd in 1981. Het gaat om vondsten uit de ijzertijd en Romeinse periode.²⁷

Nog net iets noordelijker, op 1 km van het projectgebied, ligt kasteel Deurle.²⁸ Het kasteel is in 1766-67 gebouwd en is omwald. In het midden van de 19de eeuw zijn hier bij graafwerkzaamheden een

²³ CAI 2022

²⁴ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2022, waarnemingsobject 972026

²⁵ VERMEULEN 1982; INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2022, waarnemingsobject 971999

²⁶ THOEN & DE VOS 1980; INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2022, waarnemingsobject 972002

²⁷ VERMEULEN 1992

²⁸ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2022, waarnemingsobjecten 32618

urne en wapenfragmenten uit de Romeinse periode gevonden. Van Doorselaer vermoedde de aanwezigheid van een tumulus, maar Vermeulen vond hier geen bewijs voor en gaat uit van een crematiegraf.²⁹

Ook richting het noordoosten hebben diverse veldkarteringen plaatsgevonden (CAI locaties 155010 en 155016). Het gaat om enkele artefacten uit de steentijd. Daarnaast zijn hier ook vondsten gedaan uit de nieuwe tijd, op de plaats waar op de Ferrariskaart een hoeve is aangeduid (CAI locatie 30759).

Ander archeologisch onderzoek in de regio

Tabel 2: (Archeologie)nota's en/of eindverslagen in de regio

AN(BS)/N/EV ID	TOPONIEM	ONDERZOEK	ADVIES
EV ID 809	ASTENE, KARMSTRAAT	DO	
AN 17470	ASTENE, EMIEL CLAUSLAAN	BS	UITGESTELD VOORONDERZOEK
ANBS ID 12155	DEURLE, PONTSTRAAT	BS	GEEN VERVOLGONDERZOEK
ANBS ID 10069	DEINZE, BEEKSTRAAT	BS	GEEN VERVOLGONDERZOEK
ANBS ID 13517	SINT-MARTENS-LATEM, LEIEPARK	BS	GEEN VERVOLGONDERZOEK

Op ongeveer 1.250 m richting het zuidwesten, aan de Karmstraat te Astene, heeft in het voorjaar van 2018 een opgraving plaatsgevonden. Er werd een deel van een site met walgracht aangetroffen, samen met sporen van ontginningen.³⁰ Deze dateren uit de 12de tot en met de 14de eeuw. Verder werden ook enkele houtskoolmeilers uit de vroeg-Romeinse periode en de vroege middeleeuwen gevonden.

Er zijn verder in de directe omgeving enkel bureaustudies uitgevoerd. Voor een drietal locaties werd geen vervolgonderzoek geadviseerd. Voor de verkaveling aan de Emiel Clauslaan werd uitgesteld vooronderzoek voorgesteld.

²⁹ VAN DOORSELAER 1964; VERMEULEN 1992

³⁰ JENNES 2020

2.3 Synthese onderzoeksresultaten

2.3.1 Datering en interpretatie onderzoeksterrein

Het plangebied is grotendeels in gebruik als tuinzone. Enkel direct langs de Mortelstraat is bebouwing aanwezig, die in de loop van de 19de eeuw ontstaan is. De diepte van de verstoringen ter hoogte van de bebouwing zijn niet bekend. De rest van het terrein is, op basis van de historische kaarten en orthofoto's, tot in de 21ste eeuw in gebruik geweest als akker. Pas de laatste jaren is dit deel van het terrein beplant met bomen, die deels behouden blijven in het nieuwe verkavelingsplan. Bij de boomaanplant kan op zeer beperkte schaal wel schade zijn ontstaan aan het bodembestand.

2.3.2 Archeologische verwachting

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kan niet met zekerheid gezegd worden of archeologische waarden in het plangebied aanwezig zijn. Het plangebied werd niet specifiek bij naam vermeld in de historische bronnen.

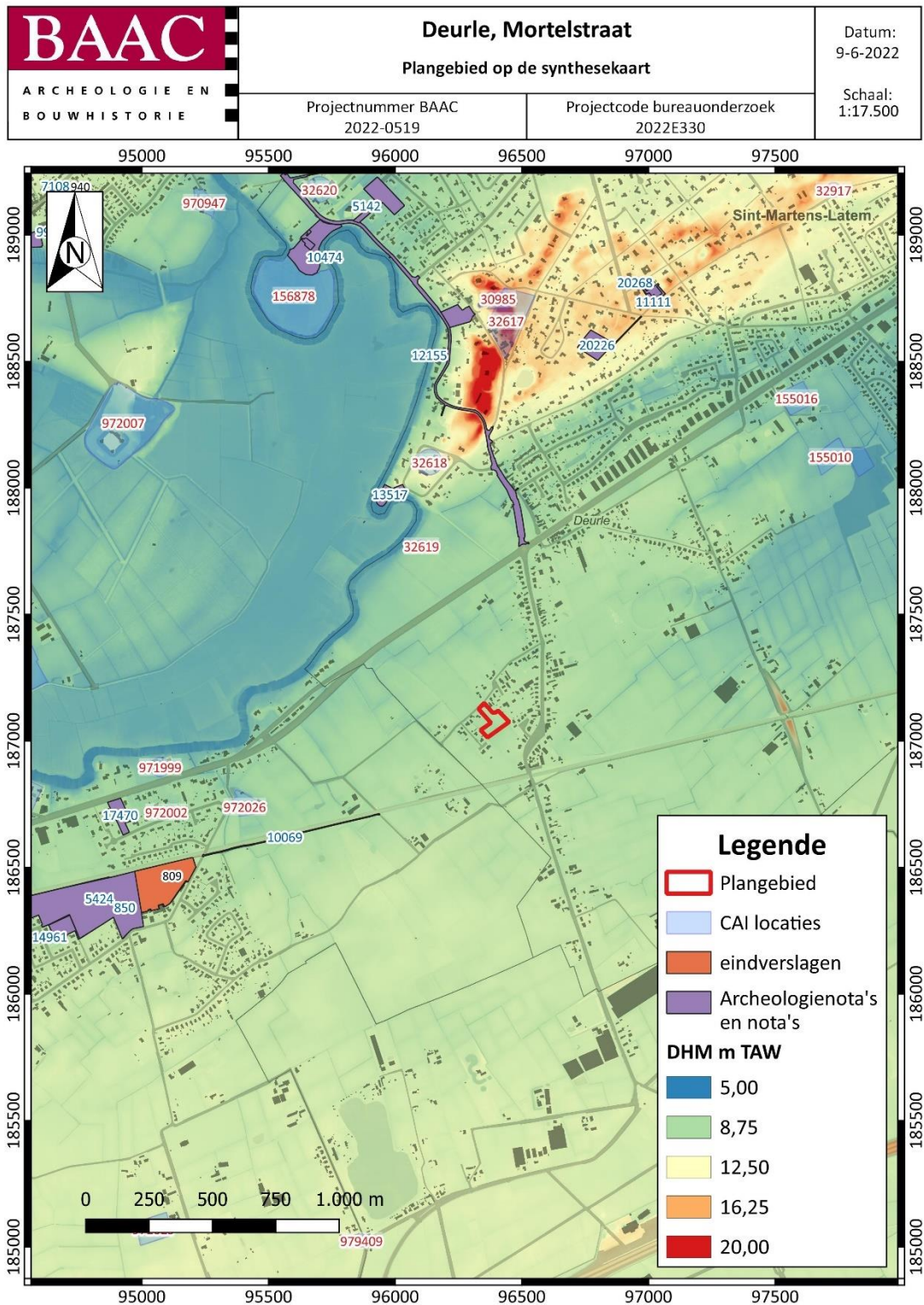
Landschappelijk gezien situeert het plangebied zich vrij gunstig voor bewoning in de steentijd. Bij veldkarteringen in de jaren 80 van de vorige eeuw werden op enige afstand van het plangebied lithische artefacten aangetroffen. Ook uit de Romeinse periode zijn diverse vondstmeldingen bekend. Daarnaast werden ook enkele houtskoolmeilers opgetekend uit deze periode opgetekend bij een nabijgelegen opgraving en werd een crematiegraf gevonden bij graafwerken bij een kasteelterrein.

Daarnaast werden in de omgeving van het plangebied ook sporen uit middeleeuwen en de nieuwe tijd aangetroffen. Uit de historische bronnen kan ook afgeleid worden dat het landschap rondom Sint-Martens-Latem en de nabij gelegen gehuchten reeds in de middeleeuwen werd gecultiveerd. Dit is goed zichtbaar aan de vele sites met walgracht, die het gebied rijk is.

De algemene archeologische verwachting voor het plangebied kan bijgevolg middelhoog ingeschat worden voor de steentijd tot en met de middeleeuwen. Rondom de bebouwing kunnen nog sporen aanwezig zijn van het 19de-eeuwse erf.

2.3.3 Syntheseplan

Op het syntheseplan, weergegeven op Plan 13, wordt het plangebied afgebeeld op het digitaal hoogtemodel met weergave van CAI-waarden en ander archeologisch onderzoek in de omgeving van het plangebied. Hierop is te zien dat de meest dichtstbijzijnde archeologische vindplaatsen allemaal op 400 tot 600 m afstand van de Leie gelegen zijn, op een iets hoger gelegen zone langs de beekvallei. Op dezelfde landschappelijke eenheid zijn iets oostelijker ook lithische artefacten aangetroffen tijdens veldkarteringen. Andere vondstlocaties bevinden zich ter hoogte van de noordelijker gelegen stuifduin maar die landschappelijke eenheid is niet vergelijkbaar met de omstandigheden ter hoogte van het plangebied.



Plan 13: Syntheseplan: plangebied op DHM31 met weergave van de gekende CAI-meldingen³² en bekrachtigde archeologienota's en nota's³³ (digitaal; 1:10.000, 24-01-2022)

³¹ AGIV 2022a

³² CAI 2022

³³ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2022b

2.4 Besluit

2.4.1 Potentieel op kennisvermeerdering

Het potentieel op kennisvermeerdering van het plangebied gelegen aan *de Mortelstraat te Deurle* is matig tot hoog. Op basis van de landschappelijke ligging enerzijds en archeologisch gekende waarden in de directe omgeving anderzijds kan een hoge archeologische verwachting vooropgesteld worden voor occupatiesporen daterende vanaf de steentijd tot en met de middeleeuwen. Op basis van het bureauonderzoek konden geen grootschalige verstoringen vastgesteld worden. Mogelijk is het terrein ter hoogte van de bebouwing langs de Mortelstraat al dan niet gedeeltelijk geroerd, maar dit kon niet voldoende vastgesteld worden door middel van een bureauonderzoek alleen. Gezien deze archeologienota kadert in een vergunningsaanvraag tot het verkavelen van gronden, dient uitgegaan te worden van een volledige verstoring en dus bedreiging voor de potentieel aanwezige archeologie.

2.4.2 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Op basis van het uitgevoerde archeologisch vooronderzoek is er onvoldoende informatie over de aan- of afwezigheid van een archeologische site. Het kennispotentieel kon onvoldoende bepaald worden. Volgens de beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek³⁴ is verder vooronderzoek aangewezen.

2.4.3 Keuze onderzoeksmethode

Tabel 3: Overzicht van de keuze onderzoeksmethode

METHODE	MOGELIJK	NUTTIG	SCHADELIJK	NOODZAKELIJK	MOTIVATIE
GEOFYSISCH ONDERZOEK	JA	NEE	NEE	NEE	GEZIEN DE AARD VAN DE TE VERWACHTEN GRONDSPOREN, ZOU GEOFYSISCH ONDERZOEK GEEN OF NAUWELIJKS RESULTATEN OPLEVEREN
VELDKARTERING	NEE	NEE	NEE	NEE	HET TERREIN IS GROTENDEELS BEBOST. ZODOENDE IS EEN VELDKARTERING NIET MOGELIJK
LANDSCHAPPELIJK BODEMONDERZOEK	JA	JA	NEE	JA	LANDSCHAPPELIJK BODEMONDERZOEK ZOU OP KOSTENEFFICIENTE MANIER RESULTATEN KUNNEN OPLEVEREN MET BETREKKING TOT DE BODEMOPBOUW- EN INTACTHEID EN BIJGEVOLG INFORMATIE KUNNEN OPLEVEREN OVER DE AAN-OF AFWEZIGHEID VAN VONDSTENSITES DATERENDE UIT DE STEENTIJD

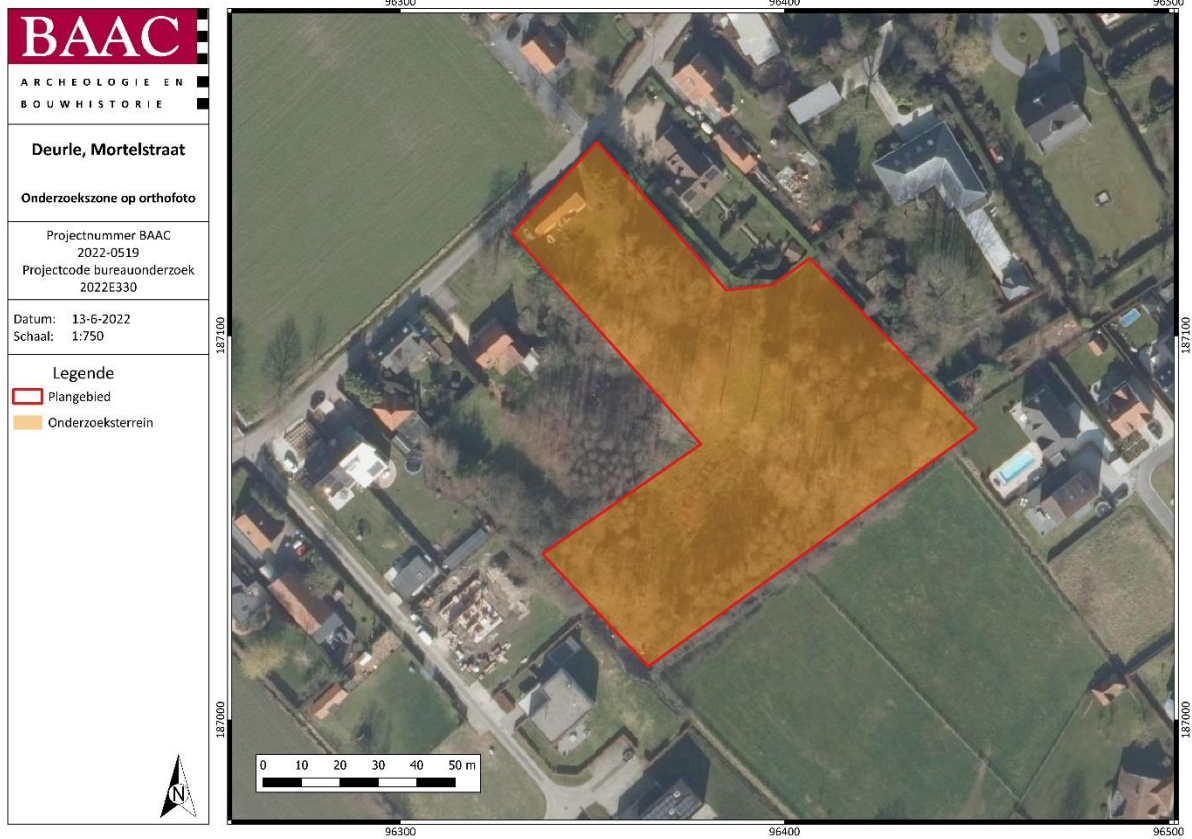
³⁴ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020 fig.3

VERKENNEND/ WAARDEREND BOORONDERZOEK	JA	JA	NEE	JA	IS ENKEL RELEVANT WANNEER NOG EEN INTACTE BODEMOPBOUW VASTGESTELD KON WORDEN DOOR MIDDEL VAN LANDSCHAPPELIJK BODEMONDERZOEK
PROEFPUTTEN- ONDERZOEK STEENTIJD	JA	JA	JA	JA	IS ENKEL RELEVANT WANNEER NAAST EEN INTACTE BODEMOPBOUW OOK DIRECTE AANWIJZINGEN KUNNEN WORDEN AANGETROFFEN DIE WIJZEN OP DE AANWEZIGHEID VAN EEN VONDSTENSITE DATERENDE UIT DE STEENTIJD
PROEFSLEUVEN- ONDERZOEK	JA	JA	JA	JA	IS EEN KOSTENEFFICIENTE MANIER OM DIRECT BEWIJS AAN TE LEVEREN VOOR DE AAN- OF AFWEZIGHEID VAN SPORENSITES DATERENDE VANAF HET NEOLITHICUM

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek wordt in eerste instantie een landschappelijk bodemonderzoek geadviseerd. Afhankelijk van de resultaten wordt verder archeologische onderzoek door middel van archeologische boringen en/of proefputten onderzoek in het kader van steentijd en proefsleuven geadviseerd. Dit om de volledige archeologische verwachting voldoende te kunnen onderzoeken.

2.4.4 Afbakening onderzoeksterrein

Omdat er weinig tot geen directe aanwijzingen van grootschalige verstoringen konden worden vastgesteld tijdens het bureauonderzoek en er dient uitgegaan te worden van een volledige verstoring door de geplande ingrepen, dient het volledige plangebied onderworpen te worden aan een vervolgonderzoek.



Plan 14: Plangebied met afbakening van de zone voor het verdere vooronderzoek (digitaal; 1:1; 13.06.2022)

3 Samenvatting

In het kader van een vergunningsaanvraag voor een plangebied gelegen vaan de Mortelstraat te Deurle werd een archeologienota opgemaakt. De opdrachtgever plant op het terrein een verkaveling. Bijgevolg dient te worden uitgegaan van een volledige verstoring van het terrein binnen de contour van de verkaveling en is er bijgevolg een impact op het volledige bodemarchief.

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kan niet met zekerheid gezegd worden of archeologische waarden in het plangebied aanwezig zijn. Het plangebied werd niet specifiek bij naam vermeld in de historische bronnen. Voor de oudere perioden (steentijden-metaaltijden-Romeinse periode) zijn er geen directe aanwijzingen voorhanden wat betreft historische of archeologische bronnen die relevant zijn voor het plangebied. Archeologische vondsten in de omgeving wijzen wel op potentiële bewoning vanaf de steentijd, ijzertijd, Romeinse periode en middeleeuwen. Op basis van topografische en landschappelijke gegevens, leent het plangebied zich goed tot bewoning vanaf de steentijd tot en met de nieuwe tijd.

Op basis van het uitgevoerde archeologisch vooronderzoek is er onvoldoende informatie over de aan- of afwezigheid van een archeologische site. Het kennispotentieel kon onvoldoende bepaald worden. Volgens de beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek is verder vooronderzoek aangewezen. Bijgevolg wordt in eerste instantie een landschappelijk bodemonderzoek geadviseerd. Afhankelijk van de resultaten wordt verder archeologische onderzoek door middel van archeologische boringen en/of proefputten onderzoek in het kader van steentijd en proefsleuven geadviseerd. Dit om de volledige archeologische verwachting voldoende te kunnen onderzoeken.

4 Lijsten

4.1 Figurenlijst

Figuur 1: Doorsnede van de toekomstige inplanting	4
---	---

4.2 Plannenlijst

Plan 1: Plangebied op topografische kaart (digitaal; 1:10.000; 07.06.2022)	2
Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:250; 07.06.2022)	2
Plan 3: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) met waterwegen (digitaal; 1:1; 09.06.2022)	9
Plan 4: Plangebied op het DHM (digitaal; 1:1; 09.06.2022)	10
Plan 5: Plangebied op de tertiairgeologische kaart (digitaal; 1:50.000; 09.06.2022)	11
Plan 6: Plangebied op de quartairgeologische kaart 1:50.000 (digitaal; 1:50.000; 09.06.2022)	12
Plan 7: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen (digitaal; 1:20.000; 09.06.2022)	13
Plan 8: Plangebied op de Frickx-kaart (analoog; onbekend; 09.06.2022)	15
Plan 9: Plangebied op de Ferrariskaart (analoog; 1:25.000; 07.06.2022)	15
Plan 10: Plangebied op de Vandermaelenkaart (analoog; 1:20.000; 07.06.2022)	16
Plan 11: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen (analoog; 1:2.500; 07.06.2022)	16
Plan 12: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart (digitaal; 1:1; 09.06.2022)	18

4.3 Tabellenlijst

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.	17
Tabel 2: (Archeologie)nota's en/of eindverslagen in de regio	19
Tabel 3: Overzicht van de keuze onderzoeksmethode	22

5 Bibliografie

- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2020. Een beslissingsboom voor verplicht archeologisch vooronderzoek. Available at: https://www.onroerenderfgoed.be/assets/files/content/images/stroomschema_stedenbouwkundig-verkaveling_v7.pdf.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2022a. Inventaris Onroerend Erfgoed. Gebieden Geen Archeologie. *Inventaris Onroerend Erfgoed*. Available at: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten?categorie=GGA>.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2022b. Loket onroerend erfgoed: archeologienota's en eindverslagen. Available at: <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/goedgekeurd>.
- AGIV, 2022a. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Digitaal Hoogte Model. Available at: <https://www.geopunt.be/>.
- AGIV, 2022b. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Grootchalig Referentiebestand (GRB). Available at: <https://www.geopunt.be/>.
- AGIV, 2022c. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Topografische Kaart NGI 1:10000 raster, klassieke reeks. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- CAI, 2022. Centraal Archeologisch Inventaris. Available at: <http://cai.onroerenderfgoed.be/>.
- VAN DOORSELAER, A., 1964. Repertorium van de begraafplaatsen uit de Romeinse tijd in Noord-Gallië. *Oudheidkundige Repertoria*, I, p.127.
- DOV VLAANDEREN, 2022a. Databank Ondergrond Vlaanderen, Bodemkaart. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- DOV VLAANDEREN, 2022b. Databank Ondergrond Vlaanderen, neogeen/paleogeen (tertiair). Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- DOV VLAANDEREN, 2022c. Databank Ondergrond Vlaanderen, Quartair. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- GEOPUNT, 2022a. GEOPUNT VLAANDEREN.
- GEOPUNT, 2022b. GEOPUNT VLAANDEREN: Atlas der Buurtwegen Vlaanderen (ca1840). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- GEOPUNT, 2022c. GEOPUNT VLAANDEREN: Ferrariskaart (1777). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- GEOPUNT, 2022d. GEOPUNT VLAANDEREN: Frickx (1744). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- GEOPUNT, 2022e. GEOPUNT VLAANDEREN: Kaart Vandermaelen (1846-1854). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- GEOPUNT, 2022f. GEOPUNT VLAANDEREN: Villaretkaart (1745-1748). *GEOPUNT, 2021. GEOPUNT*

VLAANDEREN: Villaretk kaart (1745-1748).

GEOPUNT, 2022g. Toelichting: Atlas Der Buurtwegen (1843-1845).

GEOPUNT, 2022h. Toelichting: Vandermaelen (1846-1854).

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED, 2022. Inventaris Onroerend Erfgoed. Available at: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>.

JENNES, N., 2020. *Middeleeuwse ontginningssporen en een site met walgracht. Een archeologische opgraving aan de Beekstraat te Astene (gemeente Deinze), (VEC Rapport 103).*,

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË, 2020. Toelichting: Ferraris (kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden). Available at: http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerraris_nl.html.

DE MOOR, G. & MOSTAERT, F., 1993. *Geomorfologische kaart van België 1:50000.*, Leuven.

THOEN, H. & DE VOS, R., 1980. Gallo-Romeinse brandrestengraven te Astene. *Bijdragen tot de geschiedenis der stad Deinze en van het land van Leie en Schelde*, 47, pp.151–168.

VERMEULEN, F., 1982. Archeologische prospectie van het tracé van een pijpleiding in het gebied tussen Leie en Schelde (O.-VI.). *Archeologie*, 2, p.75.

VERMEULEN, F., 1992. *Tussen de Leie en Schelde. Archeologische inventaris en studie van de Romeinse bewoning in het zuiden van de Vlaamse Zandstreek*,